

Sta. Comba de Bande

I.-CLASIFICACIÓN

Título: igrexa de Santa Comba de Bande, Ourense. Pequena igrexa galega en honor de Santa Columba.

Autor: descoñecido

Estilo: arquitectura prerrománica española, estilo visigodo.

Cronoloxía: a arte visigoda esténdese entre os séculos V-VIII. Data aproximada de construción da igrexa: ano 675.

II.- ANÁLISE DO SEU CONTEXTO HISTÓRICO-ARTÍSTICO

(información no libro de texto, páxs. 124-126)

III.- XUSTIFICACIÓN DA CLASIFICACIÓN E COMENTARIO DA OBRA

1.- Análise formal dos elementos arquitectónicos

Planta (páx. 130 do libro de texto): magnificamente conservada e con lixeiras modificacións respecto do seu deseño orixinal, a igrexa ten planta de cruz grega inscrita nun cadrado, á que se engadían unha ábsida no costado oriental (cabeceira) e un pórtico no occidental (pés), practicamente simétricos.

Na súa orixe a planta cruciforme estaría inscrita nun rectángulo, do que hoxe só conservamos o baseamento formado por 6 celdas que deberon ocupar monxes ermitáns. A desaparición desas alcobas (consérvase só 1) que rodeaban a cruz, deixou a igrexa cun aspecto menos monumental, máis sinxela e rural.

Interior: o interior é dunha gran sinxeleza e define con exactitude o espírito da arquitectura visigoda desa época. Trátase dunha construción abovedada coas seguintes partes:

As naves están cubertas por bóvedas de canón construídas con ladrillo do tipo romano e terminan no cadrado central en 4 arcos de ferradura visigodos. Ditos arcos cargan directamente sobre repisas decoradas, xúntanse de dous en dous en cada esquina de forma que só dous deles son completos, mentres que os outros dous arrancan enxarzados con aqueles.

O cruceiro cóbrese con bóveda de arestas feita tamén con grandes ladrillos de tipo romano e arranca a partir de arcos de medio punto de doelas regulares. A bóveda ten unha altura que é aproximadamente o dobre da súa anchura e unha fiestra en cada un dos lados.

A ábsida, está separada do resto da igrexa por un arco de ferradura sen clave de doelas moi irregulares, que descarga sobre impostas-cimacios, decoradas en espiga ou en zig-zag que continúan ao longo dos muros e que se apoian cada unha en dous capiteis sobre pares de columnas colocadas paralelamente aos muros. Estas columnas pareadas, marmóreas e monolíticas adórnase con capiteis corintios de bastos acantos, moi curtos ou pouco desenvolvidos. Dos catro capiteis, os dous máis próximos á cabeceira son da mesma época que a igrexa e dunha técnica moi pouco depurada, os dous que dan á nave son de estilo romano provincial, de tipo corintio dexenerado. As columnas son de mármore negro, posiblemente reutilizadas dalgunha construción romana da zona. Cuberta por bóveda de canón. Encima da bóveda da ábsida había unha pequena cámara á que só se podía acceder por unha fiestra interior existente enriba do arco triunfal (o que será moi habitual na arquitectura asturiana posterior), actualmente ao terse rebaixado o tellado da ábsida, a fiestra quedou cara ao exterior.

Elementos decorativos: a decoración é moi escasa, céntrase nos capiteis, cimacios e impostas. Unha imposta formada por un talo serpenteante con acios e follas percorre o comezo da bóveda da ábsida e bordea a fiestra que nela existe. Ademais, tanto nas naves como no cruceiro hai unhas fileiras de sogueado ou de cordón trezado. Nos últimos anos restauráronse as pinturas da ábsida, engadidas a finais da Idade Media. Tamén é de destacar a celosía da fiestra de mármore da ábsida, formada por semicírculos que cabalgan uns sobre outros.

Exterior: en altura os volumes organízanse de modo xeráquico, cunhas dimensións regulares que dan lugar a un efecto proporcionado e harmónico. O aparello dos muros é, como toda a arquitectura desa época, a base de grandes cantarías ben labradas, aínda que non con total perfección, colocadas en fiadas horizontais que forman unha estrutura moi sólida como demostra o seu magnífico estado de conservación. Sobre o cruzamento das dúas naves levántase unha bóveda que no exterior destaca en altura cunha estrutura cadrada, cuberta por tellado a catro augas, cunha fiestra a cada lado. As naves están cobertas por tellados a dúas augas e o pórtico a unha auga.

Pénsase que os muros exteriores sufriron modificacións, debidas a ruínas parciais, ao engadido de tres compartimentos en cada costado e a posterior eliminación de cinco deles. Na actualidade existe ademais unha cámara no costado nordeste, con tellado plano continuación do da nave norte e tamén foi substituído o pórtico orixinal, por outro que ten un único tellado plano con dous arcos de medio punto. A espadana que se alza sobre o muro de fondo do pórtico de entrada, debe ser tamén un elemento estrano á construción primitiva.

2.- Dimensións e proporcións: igrexa de pequenas dimensións, a planta describe un rectángulo de 12 x 18 m.

3.- Relación co entorno: os escasos restos que se conservan da época visigoda están en sitios afastados, como é o caso de Sta. Comba de Bande.

4.- Análise do contido: esta igrexa, da que se sabe por un documento de Celanova que foi entregada a un tal Odoimo para que a reconstruíse no ano 872 mencionándoa como xa existente desde douscentos anos antes, o que nos dá como data aproximada de construción o ano 675, é posiblemente o resto máis importante que aínda se conserva para poder estudar a arquitectura visigoda do século VII. Formou parte dun conxunto monástico integrado por varios edificios, hoxe inexistentes. Foi declarada Monumento Nacional por Real Decreto de 11 de Agosto de 1921.

En conclusión, pequena igrexa de ámbito rural mostra da arquitectura hispanovisigoda do século VII, con muros de perpiños, bóvedas, capiteis corintios de tradición romana e troncopiramidais de tradición bizantina. Mostra arcos de ferradura característicos e unha decoración de tipo xeométrico, de tradición xermánica, localizada nas impostas. Presenta unha gran compartimentación do espazo interior que se manifesta ao exterior mediante volumes a diferente altura.